

Gerard van Harten nieuw
boegbeeld Topsector Chemie:

**“ANTWOORD VIN
VERANDERENDE W**

DEN OP EREELD"

FOTO: CASPER RILJA

Begin oktober nam Rein Willems afscheid als voorzitter van het Topteam Chemie. De voorzittershamer is overgenomen door oud-Dow-topman Gerard van Harten. "De wereld om ons heen verandert, en daar moeten we een antwoord op zien te vinden." Kennismaking met een bekende.

Tekst: Jos de Gruiter

Als oud-topman van Dow in Terneuzen en als bestuurslid van de VNCI is hij bepaald geen onbekende in de chemische industrie. Dat hij opvolger werd van Rein Willems als boegbeeld van de Topsector Chemie was dan ook onomstreden. Hij komt daarbij in een gespreid bedje, zo stelt hij zonder overdrijving vast. "Rein heeft het pad geëffend door zijn werk in de Regiegroep Chemie. Daardoor stond onze industrie model voor het topsectorenbeleid en had ik een vliegende start."

Ondanks zijn terugtreden bij Dow is zijn agenda nog niet erg leeg, heeft zijn secretaresse ondervonden. Dat zal tot de jaarwisseling niet anders zijn, verwacht hij. "Het voorzitterschap van het topteam brengt veel bezoeken met zich mee. Enerzijds willen mensen mij spreken, anderzijds wil ik zo veel mogelijk van anderen opsteken."

Hij ziet zich in zijn nieuwe rol niet als superlobbyist voor de chemische industrie. "De VNCI is een uitstekende belangenorganisatie en in de topsectoren gaat het om iets anders. De drie O's zitten er bij elkaar: overheid, onderzoek en ondernemingen. Als topteam spreek je voor een sector waarvan die drie partners een wezenlijk onderdeel vormen, en dus niet uitsluitend voor de industrie. Ik probeer een bindende factor te zijn."

En naar buiten toe het visitekaartje. "Ja. Ik wil graag uitdragen dat de chemie een prachtige sector is, met

een groot economisch belang en aanzienlijke innovatiemogelijkheden om huidige en toekomstige maatschappelijke problemen het hoofd te bieden. De chemie is de *industry of industries*. Zonder ons geen innovatie in andere sectoren."

En het is noodzakelijk dat die industry of industries in Nederland produceert?

"Wij zijn het begin van een waardeketen, en om waarde aan die keten toe te voegen is interactie van het grootste belang. Het maakt een keten niet sterker als partijen hun producten als het ware over de schutting gooien met de boodschap 'maak er maar wat van'. Het moet tweerichtingsverkeer zijn. Dan pas komt een keten tot zijn recht. En hoe dichter de partners bij elkaar zitten, hoe beter dat tweerichtingsverkeer tot stand komt. Nederland heeft het unieke voordeel dat alle partners in de productieketen, plus onderzoek en ontwikkeling, dicht bij elkaar zijn gevestigd. Dat voordeel moeten we benutten."

Daar is ook een stevig maatschappelijk draagvlak voor nodig.

"Juist. Je moet in een samenleving gewaardeerd worden als industrie. Dat is van levensbelang voor de hele keten. Daarom hecht ik er zo aan om uit te dragen dat de chemie een nette bedrijfstak is, een van de veiligste in dit land, en dat we voortdurend maatregelen treffen om de veiligheid op een nog hoger plan te tillen. De maatschappij mag weten: de chemie realiseert zich als geen ▶

“Onveilige industrie wordt niet geaccepteerd door het publiek”

ander waar we mee omgaan. Veiligheid is een onderdeel van onze concurrentiepositie. Een onveilige industrie wordt niet geaccepteerd door het publiek, en dan verliezen we onze *license to operate*. Maar ik ken weinig sectoren die daarvan zo doordrongen zijn en die zo permanent bezig zijn om de veiligheid naar een nog hoger niveau te tillen, bijvoorbeeld via het initiatief *Veiligheid Voorop*. Ik vind het daarbij van het grootste belang dat wij geen afstand nemen van de achterblijvers op veiligheidsgebied, maar juist alles in het werk stellen om ze bij te trekken. Ze bepalen mede het beeld van de sector, en verdwijnen niet als wij er afstand van nemen.”

Als de luchtvaart het zegt lijkt die boodschap beter over te komen dan wanneer de chemie zo'n ambitie uitspreekt.

“De luchtvaart is zichtbaar en mensen die ver of snel willen reizen, hebben geen keuze. De voordelen van de chemie zijn nog altijd te weinig zichtbaar. Neem iets eenvoudigs als de verpakking van een toffee: dat is het product van hoogwaardig

onderzoek en verfijnde productietechnologie. Maar mensen zien het er niet aan af. Iedereen vindt een iPhone fantastisch en jubelt over Apple, maar zonder chemie zou het apparaat niet bestaan. Wat zichtbaar is van de chemie zijn de installaties en de rook uit onze schoorstenen, en dat vinden mensen lelijk of griezelig. Dat is ons probleem: iedereen kan de nadelen aanwijzen, maar de keerzijde is onzichtbaar. Ik zie het als een van mijn taken om daarop te blijven hameren: chemie is noodzakelijk als wij willen blijven leven zoals we nu doen.”

Het topsectorenbeleid is in het eerste kabinet-Rutte onder minister Verhagen van Economische Zaken van de grond gekomen. Rutte en Samsom zijn bezig om een nieuwe coalitie in de steigers te zetten. Hoe groot is het belang van voortzetting van het topsectorenbeleid?

“Het zou zonde van het vele werk zijn om het nu weer af te breken. We hebben partijen bij elkaar gebracht, met elkaar de focus bepaald en een structuur neergezet. Het vehikel is er, nu gaat het om de implementatie.

Gelukkig vang ik geen signalen op dat VVD en PvdA het beleid op dat terrein drastisch willen omgooien.”

Er zijn toch ook al eerste successen te melden?

“De chemie heeft een aantal geslaagde voorbeelden van publiek-private samenwerking, maar die dateren van vóór de totstandkoming van het topsectorenbeleid. De chemie was al goed georganiseerd. Misschien mag ik wel zeggen dat de chemie model heeft gestaan voor de topsectoren.”

Nu we het toch over de formatie van een nieuw kabinet hebben: welke wensen legt u op tafel?

“Ik denk dan als eerste aan consistent beleid. Daaraan is veel behoefte. Aan een langetermijnvisie met bijbehorend beleid en beleidsinstrumenten. Innovatie is niet iets dat je nu start en volgend jaar opnieuw beoordeelt. Het is een ontwikkeling die over een kabinetsperiode heen gaat, ook al zit een kabinet de hele rit uit, wat tegenwoordig niet vanzelfsprekend is. De chemische industrie doet het goed als het om

innovatie gaat, maar onze middelen nemen af.”

Middelen?

“Dat doet misschien meteen aan geld denken, maar het gaat om de combinatie van visie, *commitment* en financiën.”

Onderzoek van KPMG bracht begin deze maand aan het licht dat banken zo veel regels krijgen opgelegd dat de kredietverstrekking binnen een paar jaar ernstig wordt belemmerd. Doelt u ook op zulke middelen?

“Innovatie begint voor een deel bij kleinere en startende bedrijven, en daar is de financiering vaak een probleem. De banken en hun ruimte voor kredietverstrekking zijn dus erg belangrijk. Aan de andere kant is het ook van belang dat het financiële stelsel geen gevaar loopt. Het is dus voorzichtig balanceren. Maar het uitgangspunt moet zijn dat de overheid de private sector niet onnodig belemmert. De chemie heeft een ambitieuze toekomst-agenda, maar die kunnen we alleen realiseren als we een concurrerende industrie blijven. Alleen dan zijn we in staat de mondiale concurrentie aan te gaan.”

Waarover maakt u zich bijvoorbeeld zorgen?

“Over de ontwikkelingen op energiegebied. In de Verenigde Staten heeft de beschikbaarheid van schaliegas geleid tot een *revival* van de chemische industrie. Er wordt meer dan acht miljard dollar geïnvesteerd in de basischemie dankzij de lage gasprijzen, die inmiddels zeven keer lager is dan in Nederland. Dat is een ontwikkeling van de laatste paar jaar, en op die nieuwe realiteit moet je een antwoord vinden.”

Hoe?

“We zouden anders kunnen omgaan met onze prijsvorming. Gas is in de Verenigde Staten de motor van de industrie. Nederland heeft gas in de bodem en kan de prijs daarvan bepalen. Natuurlijk mag dat voordeel niet uitsluitend de Nederlandse industrie ten goede komen, maar er is niets op tegen als ook industrieën in andere Europese landen ervan

profiteren. Wat voor Nederland geldt, geldt voor heel Europa: de wereld om ons heen verandert. Daar moeten we een antwoord op zien te vinden.”

U maakt zich echt zorgen?

“Ja, want we hebben in Europa niet alleen een probleem van hoge energieprijzen. We hebben ook een euro-crisis, een laag consumentenvertrouwen, en daardoor een afnemende economische activiteit. Hoe je het ook wendt of keert: dat heeft gevolgen voor de behoefte aan producten van de chemische industrie. Europa is momenteel een zorgenkindje.”

Wordt er zo ook gedacht in de hoofdkantoren van mondiaal opererende chemiebedrijven?

“Het sentiment over Europa is niet positief. Als het gaat om de lokalisering van nieuwe investeringen, wordt, om het zo te zeggen, niet direct aan Europa gedacht. Men wacht af hoe de economie zich hier ontwikkelt.”

In het rapport *The Chemical Industry in the Netherlands in 2030/2050 van de VNCI* wordt de ambitie geformuleerd dat Nederland in 2050 wereldwijd bekendstaat als leidende natie voor groene, biobased chemie. Komt die ambitie in gevaar, misschien wel omdat de berichten over de beschikbaarheid van schaliegas de urgentie van omschakeling naar biograndstoffen wat naar de achtergrond verdringen?

“Op de lange termijn is vergroening noodzakelijk, daarover is iedereen het eens. De vraag is alleen in welk tempo het gebeurt. In onze visie staat 2050, maar het is natuurlijk niet relevant of het 2040 of 2060 wordt. De beschikbaarheid van schaliegas heeft misschien als bijeffect dat de noodzaak van omschakelen minder duidelijk is. In de beleving van mensen zijn er voldoende fossiele brandstoffen, dus waar maken we ons druk om? Mensen vinden dat fijn, want we zijn niet zo veranderingsgezind. Maar dan vergeten we dat fossiele brandstoffen nog altijd bijdragen aan klimaatverandering. Als er dus geen noodzaak is om over te schakelen vanwege

dreigende schaarste, dan is er nog altijd de noodzaak om klimaatverandering te beperken. Daar moeten we dus meer op inzetten.”

Het topsectorenbeleid wordt niet door iedereen onderschreven. Gast-spreker Sweder van Wijnbergen noemde het tijdens de VNCI-jaarvergadering in juni een verkeerde weg. Hij pleitte voor meer aandacht voor het fundamenteel onderzoek.

“Fundamenteel onderzoek is heel belangrijk. Wij erkennen dat ook. De chemie heeft als een van de weinige topsectoren een echte TKI (topconsortium voor kennis en innovatie – red.) ingericht voor chemische innovaties. Ik zou er alleen voor willen pleiten om er wel een beetje richting aan te geven, al is het maar om duplicaties te voorkomen.”

Wanneer is uw voorzitterschap geslaagd?

“Als er een paar mooie voorbeelden zijn van nieuwe initiatieven die gewaardeerd worden, economische

“Europa is momenteel een zorgenkindje”

impact hebben, ons op de kaart zetten, en te linken zijn aan het topsectorenbeleid. Binnen drie tot vijf jaar moet dat mogelijk zijn. Daarvoor doen we dit allemaal. Als dat slaagt ben ik een tevreden man.”

Tot slot: het Openbaar Ministerie heeft Dow gedaagd vanwege enkele veiligheidsincidenten. Eind januari moet het bedrijf zich verantwoorden voor de rechter. Kan dat uw functioneren als 'boegbeeld' hinderen?

“Ik heb daarover natuurlijk nagedacht. Als ik er niet van overtuigd was dat Dow een veilig bedrijf is, dan had ik deze rol niet op mij genomen. Ik zie de rechtszaak met vertrouwen tegemoet. Ze biedt ons gelegenheid ons verhaal te vertellen.” ■